

KOMISIA EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 5.7.2005
KOM(2005) 304 v konečnom znení

2005/0129 (CNS)

Návrh

ROZHODNUTIE RADY

o strategických usmerneniach Spoločenstva v oblasti rozvoja vidieka

(Programové obdobie 2007 – 2013)

(predložená Komisiou)
{SEK(2005) 914 }

DÔVODOVÁ SPRÁVA

Na zosúladienie politiky rozvoja vidieka s prioritami Spoločenstva sa v článku 9 nariadenia Rady o podpore rozvoja vidieka z Európskeho poľnohospodárskeho fondu rozvoja vidieka (EAFRD) ustanovuje prijatie strategických usmernení Spoločenstva v oblasti rozvoja vidieka na programové obdobie od 1. januára 2007 do 31. decembra 2013. Tieto usmernenia sú pripojené k návrhu rozhodnutia.

Plánovaným dátumom prijatia strategických usmernení Spoločenstva je jeseň 2005. Spoločný rámec pre monitorovanie a hodnotenie by sa mal úplne vypracovať do konca roka 2005.

Po splnení týchto predpokladov môžu členské štáty do konca roka 2005 alebo začiatku roka 2006 vypracovať svoje národné strategické plány a po dohode o celkovej orientácii môžu v prvej polovici roka 2006 vypracovať podrobné programové plány. V druhej polovici roka 2006 by mohol prebehnúť proces schvaľovania.

Návrh

ROZHODNUTIE RADY

o strategických usmerneniach Spoločenstva v oblasti rozvoja vidieka

(Programové obdobie 2007 – 2013)

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

so zreteľom na Zmluvu o založení Európskeho spoločenstva,

so zreteľom na nariadenie Rady (ES) č. .../... z ... o podpore rozvoja vidieka z Európskeho poľnohospodárskeho fondu rozvoja vidieka (EAFRD)¹, najmä na prvú vetu jeho článku 9 ods. 2,

so zreteľom na návrh Komisie,

so zreteľom na stanovisko Európskeho parlamentu²,

keďže:

- (1) V článku 9 ods. 1 nariadenia (ES) č. .../... sa ustanovuje, že strategické usmernenia v oblasti rozvoja vidieka na programové obdobie od 1. januára 2007 do 31. decembra 2013 by sa mali prijať na úrovni Spoločenstva s cieľom stanoviť priority v oblasti rozvoja vidieka.
- (2) V strategických usmerneniach sa stanovujú oblasti dôležité z hľadiska plnenia priorít Spoločenstva, najmä v súvislosti s cieľmi trvalej udržateľnosti stanovenými na zasadnutí Európskej rady v Göteborgu a s prepracovanou lisabonskou stratégiou pre rast a zamestnanosť.
- (3) Na základe týchto strategických usmernení vypracuje každý členský štát svoju vnútroštátnu stratégiu rozvoja vidieka, ktorá bude predstavovať referenčný rámec pre vypracovanie programov rozvoja vidieka.
- (4) Európsky hospodársky a sociálny výbor poskytol svoje stanovisko³.
- (5) Výbor regiónov poskytol svoje stanovisko⁴,

¹ Ú. v. EÚ L ..., ..., s.

²

³

⁴

ROZHODLA TAKTO:

Jediný článok

Týmto sa prijímajú strategické usmernenia Spoločenstva v oblasti rozvoja vidieka na programové obdobie 2007 – 2013 uvedené v prílohe.

V ...

*Za Radu
predseda*

PRÍLOHA

Strategické usmernenia Spoločenstva v oblasti rozvoja vidieka na programové obdobie 2007 – 2013

1. Úvod

V novom nariadení o rozvoji vidieka sa stanovuje cieľ a rozsah pomoci z fondu rozvoja vidieka. V strategických usmerneniach sa v tomto rámci stanovujú oblasti dôležité z hľadiska plnenia priorít Spoločenstva, najmä v súvislosti s cieľmi trvalej udržateľnosti stanovenými na zasadnutí Európskej rady v Göteborgu a s prepracovanou lisabonskou stratégiou pre rast a zamestnanosť.

Strategické usmernenia Spoločenstva v oblasti rozvoja vidieka pomôžu:

- stanoviť a dohodnúť oblasti, v ktorých európska podpora rozvoja vidieka vytvára najväčšiu pridanú hodnotu na európskej úrovni,
- vytvoriť prepojenie s hlavnými prioritami EÚ (Lisabon, Göteborg) a transponovať ich do politiky rozvoja vidieka,
- zabezpečiť konzistentnosť s ostatnými politikami EÚ, najmä v oblasti kohézie a životného prostredia,
- sprevádzať implementáciu novej, trhovo orientovanej spoločnej poľnohospodárskej politiky, ako aj potrebnú reštrukturalizáciu, ktorá z nej vyplýva v starých a nových členských štátoch.

2. ROZVOJ VIDIEKA A CELKOVÉ CIELE SPOLOČENSTVA

2.1. SPP a rozvoj vidieka

Poľnohospodárstvo naďalej využíva najviac poľnohospodárskej plochy a je kľúčovým faktorom kvality vidieka a životného prostredia. Nedávnym rozšírením Európskej únie sa dôležitosť a relevantnosť SPP a rozvoja vidieka zvýšili.

Bez dvoch pilierov SPP – trhovej politiky a rozvoja vidieka – by mnohé vidiecke oblasti Európy čelili čoraz väčším hospodárskym, sociálnym a ekologickým problémom. Európsky model poľnohospodárstva odzrkadľuje rozmanitú úlohu, ktorú poľnohospodárstvo zohráva vo vzťahu k bohatstvu a rôznorodosti krajiny, potravinárskym výrobkom, ako aj kultúrnemu a prírodnému dedičstvu⁵.

Hlavné zásady SPP – trhovú politiku a politiku rozvoja vidieka – stanovila Európska rada na svojom zasadnutí v Göteborgu v roku 2001 a boli potvrdené v záveroch k lisabonskej stratégii v Solúne v júni 2003 – ***vysokú hospodársku výkonnosť musí sprevádzať trvalo udržateľné využívanie prírodných zdrojov.***

⁵ Závety predsedníctva zo zasadnutia Európskej rady v Luxemburgu v roku 1997, v Berlíne v roku 1999 a v Bruseli v roku 2002, Európska rada pre poľnohospodárstvo, 14. marec 2005.

„Vysokú hospodársku výkonnosť musia sprevádzať trvalo udržateľné využívanie prírodných zdrojov a úroveň produkcie odpadu, zachovanie biodiverzity, ochrana ekosystémov a zabraňovanie rozširovaniu púští.“ V záujme splnenia týchto cieľov sa Európska rada zhodla v tom, že spoločná poľnohospodárska politika a jej ďalší vývoj by mali prispievať k trvalo udržateľnému rozvoju zvýšením dôrazu na podporu zdravých, vysoko kvalitných výrobkov, výrobných postupov prijateľných z hľadiska životného prostredia vrátane ekologickej výroby, obnoviteľných surovín a ochrany biodiverzity.“

Záveru predsedníctva, zasadanie Európskej rady v Göteborgu 2001

Reformovaná SPP a rozvoj vidieka môžu rozhodujúcou mierou prispieť ku konkurencieschopnosti a trvalo udržateľnému rozvoju v nadchádzajúcich rokoch.

2.2. Na ceste k trvalo udržateľnému poľnohospodárstvu: reformy SPP z roku 2003 a z roku 2004

Reformy SPP z roku 2003 a z roku 2004 predstavujú dôležitý krok na ceste **k zlepšeniu konkurencieschopnosti a k trvalo udržateľnému rozvoju** poľnohospodárskej činnosti v rámci EÚ a tvoria rámec pre ďalšie reformy. Vďaka viacerým po sebe nasledujúcim reformám sa posilnila konkurencieschopnosť európskeho poľnohospodárstva prostredníctvom zníženia záruk cenovej podpory. Zavedenie neviazaných priamych platieb stimuluje poľnohospodárov, aby reagovali na trhové signály, ktoré vychádzajú z dopytu spotrebiteľov a nie zo stimulov súvisiacich s kvantitou. Zaradenie noriem o životnom prostredí, bezpečnosti potravín, zdraví zvierat a ochrane zvierat do krížového plnenia zvyšuje dôveru spotrebiteľov a trvalú udržateľnosť poľnohospodárstva z hľadiska životného prostredia.

2.3. Rozvoj vidieka 2007 – 2013

Budúca politika rozvoja vidieka sa sústreďí na tri kľúčové oblasti: agropotravinársky sektor, životné prostredie a vidiecke hospodárstvo a obyvateľstvo v širšom slova zmysle. Nová generácia stratégií a programov rozvoja vidieka bude vychádzať z ťažiska „konkurencieschopnosť“ v sektore poľnohospodárstva, potravinárstva a lesníctva, z ťažiska „obhospodarovanie pôdy a životné prostredie“ a z ťažiska „kvalita života/diverzifikácia vo vidieckych oblastiach“.

V rámci ťažiska „konkurencieschopnosť“ sa niekoľko opatrení bude sústreďovať na ľudský a materiálny kapitál v sektore poľnohospodárstva, potravinárstva a lesníctva (prostredníctvom podpory odovzdávania vedomostí a inovácií), ako aj na kvalitu produkcie. Ťažisko „obhospodarovanie pôdy a životné prostredie“ ponúka opatrenia na ochranu a zlepšovanie prírodných zdrojov, ako aj na uchovávanie systémov ekologického poľnohospodárstva a lesníctva a kultúrnej krajiny vidieckych oblastí v Európe. Tretie ťažisko prispieva k rozvoju infraštruktúry a ľudského kapitálu na miestnej úrovni vo vidieckych oblastiach s cieľom zlepšovať podmienky rastu a vytvárania pracovných miest vo všetkých sektoroch, ako aj diverzifikáciu hospodárskych činností.

Štvrté ťažisko, ktoré vychádza zo skúseností s programom Leader, prináša možnosti inovačnej správy a riadenia prostredníctvom miestnych partnerstiev založených na koncepcii rozvoja vidieka „zdola hore“ („bottom-up“).

2.4. Riešenie problémov

Medzi vidieckymi oblasťami sú veľké rozdiely: od odľahlých vidieckych oblastí, ktoré sú postihnuté úbytkom obyvateľstva a úpadkom, až po okrajové mestské oblasti, ktoré sú vystavené čoraz silnejšiemu tlaku mestských centier.

Podľa definície OECD, ktorá vychádza z hustoty obyvateľstva, predstavujú vidiecke oblasti⁶ v krajinách EÚ-25 92 % územia. Okrem toho 19 % obyvateľstva žije v prevažne vidieckych oblastiach a 37 % žije v výrazne vidieckych oblastiach. Tieto oblasti produkujú 45 % hrubej pridanej hodnoty (HPH) v krajinách EÚ-25 a predstavujú 53 % pracovných miest, v porovnaní s inými ako vidieckymi oblasťami však obvykle zaostávajú z hľadiska niekoľkých socio-ekonomických ukazovateľov vrátane štrukturálnych ukazovateľov⁷. Vo vidieckych oblastiach⁸ je príjem na obyvateľa približne o jednu tretinu nižší a nižšia je aj miera zamestnanosti žien. Sektor služieb je menej rozvinutý, podiel ľudí s vyšším vzdelaním je vo všeobecnosti nižší a menší percentuálny podiel domácností má prístup k „širokopásmovému“ internetu. V niektorých vidieckych oblastiach patria k najväčším problémom ich odľahlá a okrajová poloha. Tieto nevýhody sú spravidla ešte výraznejšie v prevažne vidieckych oblastiach, hoci pri porovnávaní v rámci celej EÚ sa situácia v jednotlivých členských štátoch môže výrazne odlišovať. Nedostatok príležitostí, kontaktov a možností vzdelávania je obzvlášť veľkým problémom pre ženy a mladých ľudí v odľahlých vidieckych oblastiach.

V krajinách EÚ-15 predstavuje poľnohospodárstvo 2 % HDP, v nových členských štátoch je to 3 % a v Rumunsku a Bulharsku viac ako 10 %. V nových členských štátoch pracuje v poľnohospodárstve trikrát viac ľudí (12 %) ako v starých členských štátoch (4 %). V Bulharsku a Rumunsku je podiel obyvateľstva pracujúceho v poľnohospodárstve podstatne vyšší.

Poľnohospodársky a potravinársky sektor tvoria spolu významnú časť hospodárstva EÚ a krajinách EÚ-25 predstavujú celkovo približne 15 miliónov pracovných miest (8,3 % celkovej zamestnanosti) a 4,4 % HDP. EÚ je najväčším výrobcom potravín a nápojov na svete; jej celková výroba sa odhaduje na 675 miliárd eur. Sektor však ostáva z hľadiska veľkosti veľmi polarizovaný a roztrieštený, čo pre firmy predstavuje veľké príležitosti, ale aj riziká⁹. Lesníctvo a súvisiace sektory zamestnávajú približne 3,4 miliónov ľudí s obratom 350 miliárd eur, v súčasnosti sa však využíva len 60 % ročného prírastku lesov¹⁰.

77 % plochy sa v krajinách EÚ-25 využíva na poľnohospodárske a lesnícke účely. Ochrana životného prostredia v sektore poľnohospodárstva z hľadiska uchovávaní a zlepšovania prírodných zdrojov priniesla v posledných rokoch zmiešané výsledky. Pokiaľ ide o kvalitu vody, celkový nadbytok dusíka sa v starých členských štátoch od roku 1990 výrazne nezmenil. V mnohých oblastiach pretrvávajú problémy ako

⁶ Definícia OECD vychádza z podielu obyvateľstva žijúceho vo vidieckych spoločenstvách (t. j. menej ako 150 obyvateľov na km²) v danom regióne NUTS III. Pozri rozšírený odhad následkov SEK(2004) 931. Je to jediná medzinárodná uznávaná definícia vidieckych oblastí. V niektorých prípadoch však úplne neberie do úvahy obyvateľstvo, ktoré žije vo vidieckych oblastiach s vyššou hustotou obyvateľstva, najmä prímestské oblasti.

⁷ Štatistická príloha jarnej správy Európskej rade SEK(2005) 160.

⁸ Merané ako HDP/PKS.

⁹ Zdroj: E-Business Market Watch ICT and e-Business, GR ENTR, jún 2003.

¹⁰ KOM(2005) 84 konečná verzia, Správa o implementácii stratégie EÚ v oblasti lesníctva, s. 2.

napr. emisie amoniaku, eutrofizácia, znehodnocovanie pôdy a znižovanie biodiverzity. Čoraz väčšia časť poľnohospodárskej plochy sa však využíva na ekologickú výrobu (5,4 miliónov hektárov v krajinách EÚ-25) a obnoviteľné zdroje (0,9 milióna hektárov v krajinách EÚ-15). Dlhodobé trendy v oblasti klimatických zmien budú v čoraz vyššej miere ovplyvňovať poľnohospodárstvo a lesníctvo. Ochrana biodiverzity pokročila vďaka implementácii programu Natura 2000 – približne 12 – 13 % poľnohospodárskej a lesnej plochy bolo označených za chránené územia Natura 2000. Systémy ekologického poľnohospodárstva zohrávajú dôležitú úlohu pri uchovávaní biodiverzity a biotopov, ako aj pri ochrane krajiny a kvality pôdy. Vo väčšine členských štátov sa tieto systémy využívajú na 10 % až 30 % poľnohospodárskej plochy¹¹. V niektorých oblastiach môže ukončenie poľnohospodárskej činnosti viesť k vážnym ekologickým rizikám¹².

Vidiecke oblasti budú preto musieť v nadchádzajúcich rokoch riešiť problémy týkajúce sa rastu, zamestnanosti a trvalo udržateľného rozvoja. Vďaka potenciálu rastu v nových sektoroch, zabezpečovaniu vidieckych zariadení a cestovného ruchu, svojej príťažlivosti ako priestoru na život a prácu, ako aj svojej úlohe zásobníka prírodných zdrojov a krajiny s vysokou hodnotou však ponúkajú skutočné príležitosti.

Sektory poľnohospodárstva a potravinárstva musia využiť príležitosti, ktoré ponúkajú nové koncepcie, technológie a inovácie, aby udržali krok s vyvíjajúcim sa dopytom na európskom aj medzinárodnom trhu. V prvom rade umožnia investície do kľúčových zdrojov ľudského kapitálu vidieckym oblastiam a agropotravinárskemu sektoru hľadať do budúcnosti s dôverou.

Pri príležitosti oživenia lisabonskej stratégie potvrdila Európska rada, že sa táto stratégia má chápať v širšom kontexte trvalo udržateľného rozvoja a že súčasné potreby je nutné plniť tak, aby sa neohrozila schopnosť ďalších generácií na plnenie vlastných potrieb¹³. Nové programové obdobie poskytuje jedinečnú príležitosť opätovne sústrediť pomoc z nového fondu rozvoja vidieka na rast, zamestnanosť a udržateľnosť. V tomto ohľade je úplne v súlade s vyhlásením o hlavných zásadách trvalo udržateľného rozvoja¹⁴ a prepracovaným lisabonským akčným programom¹⁵, ktorý sa má sústrediť na zdroje s cieľom urobiť z Európy atraktívnejší priestor pre investície a prácu, podporovať vedomosti a inovácie pre rast a vytvárať početnejšie a lepšie pracovné miesta.

Politika rozvoja vidieka musí pomáhať vidieckym oblastiam pri plnení týchto cieľov v období rokov 2007 – 2013. To si vyžaduje strategickejšiu koncepciu konkurencieschopnosti, vytvárania pracovných miest a inovácií vo vidieckych oblastiach, ako aj zlepšenie správy a riadenia pri realizácii programov. V sektore poľnohospodárstva a lesníctva musia byť ťažiskom investície do ľudí, know-how a kapitálu, ktoré sú zamerané na budúcnosť; nové spôsoby poskytovania všeobecne prospešných služieb v oblasti životného prostredia; ako aj vytváranie početnejších a lepších pracovných miest prostredníctvom diverzifikácie, najmä pokiaľ ide o ženy

¹¹ Zdroj: projekt IRENA, <http://webpubs.eea.eu.int/content/irena/index.htm>.

¹² Súbor hlavných ukazovateľov sa predkladá v sprievodnej aktualizácii odhadu následkov SEK(2005) 914 vo forme máp, ktoré poskytujú obraz o východiskovej situácii, ktorá slúži ako referencia na hodnotenie pokroku.

¹³ Závery predsedníctva zo zasadnutia Európskej rady v Bruseli z 22. a 23. marca 2005, odsek 42.

¹⁴ Závery predsedníctva zo zasadnutia Európskej rady v Bruseli zo 16. a 17. marca, príloha.

¹⁵ Oznámenie jarnému zasadaniu Európskej rady: „Spoločne pracujeme na hospodárskom raste a zamestnanosti – nový začiatok lisabonskej stratégie“, KOM(2005) 24 konečná verzia, 2. februára 2005.

a mladých ľudí. Prostredníctvom pomoci vidieckym oblastiam EÚ pri využívaní ich potenciálu ako atraktívneho priestoru na investície, prácu a život môže politika rozvoja vidieka zohrávať svoju úlohu v oblasti trvalo udržateľného rozvoja na území Európy.

3. STANOVENIE PRIORÍT SPOLOČENSTVA V OBLASTI ROZVOJA VIDIEKA V ROKOCH 2007 – 2013

V rámci cieľov podľa nariadenia o rozvoji vidieka sa týmito usmerneniami stanovujú priority Spoločenstva zamerané na integráciu hlavných politických priorít v zmysle záverov zasadnutí Európskej rady v Lisabone a v Göteborgu. Pre každý súbor priorít sú prezentované kľúčové akcie. Na základe týchto strategických usmernení vypracujú členské štáty svoje národné stratégie rozvoja vidieka, ktoré budú predstavovať referenčný rámec pre vypracovanie programov rozvoja vidieka.

3.1. Zvýšenie konkurencieschopnosti sektorov poľnohospodárstva a lesníctva

Usmernenie

Európske poľnohospodárstvo, lesníctvo a agropotravinárstvo majú veľký potenciál na ďalší rozvoj vysoko kvalitných výrobkov s veľkou pridanou hodnotou, ktoré spĺňajú rôznorodý a rastúci dopyt európskych spotrebiteľov a medzinárodných trhov.

Zdroje použité v rámci **článka 1** by mali prispievať k silnému a dynamickému európskemu sektoru agropotravinárstva tým, že sa sústredia na **priority odovzdávania vedomostí a inovácií v rámci potravinového reťazca a na prioritné sektory z hľadiska investícií do materiálneho a ľudského kapitálu**.

Na zohľadnenie týchto priorít by členské štáty mali pomoc sústrediť na kľúčové akcie, ku ktorým patria napr.:

- **zjednodušovanie inovácií a prístupu k výskumu a rozvoju.** Inovácie sú pre európske sektory poľnohospodárstva, agropotravinárstva a lesníctva čoraz dôležitejšie. Kým najväčšie európske agropotravinárske firmy reagujú na nové trendy veľmi rýchlo, zavádzanie nových výrobkov a postupov by mohlo významnou mierou prispieť k zvýšeniu výkonnosti menších spracovateľských a potravinárskych podnikov. Nové formy spolupráce by mohli hlavne uľahčiť prístup k výsledkom výskumu a rozvoja, inováciám a akciám v rámci siedmeho rámcového programu¹⁶;
- **zlepšovanie integrácie v agropotravinárskom reťazci.** Európsky potravinársky priemysel patrí k najkonkurencieschopnejším a najinovačnejším na svete, ale je pod čoraz väčším tlakom medzinárodnej konkurencie. Vo vidieckom hospodárstve existujú značné možnosti vyvíjať nové výrobky a uvádzať ich na trh s cieľom uchovávať väčšiu hodnotu vo vidieckych oblastiach prostredníctvom systémov kvality a zlepšovať pozíciu európskych výrobkov na svetovom trhu. K tomuto integračnému procesu prispeje využívanie poradenských služieb a podpory na dodržiavanie noriem Spoločenstva. Trhovo orientovaný poľnohospodársky sektor prispeje k ďalšej

¹⁶ V tomto kontexte by sa mala zohľadniť aj práca Stáleho výboru pre poľnohospodársky výskum (SCAR).

konsolidácii pozície európskeho agropotravinárskeho sektora ako najväčšieho zamestnávateľa a zdroja hospodárskeho rastu;

- **podpora zavádzania a rozširovania informačných a komunikačných technológií.** Agropotravinársky sektor ako celok zaostáva pri zavádzaní informačných a komunikačných technológií. To platí predovšetkým v prípade malých podnikov. Aplikácie elektronického obchodu sa mimo nadnárodných podnikov a ich väčších dodávateľov stále málo využívajú¹⁷. Fondy rozvoja vidieka by mali dopĺňať budúce iniciatívy Komisie ako napr. iniciatíva i2010 v oblasti elektronického obchodu (najmä vo vzťahu k malým a stredným podnikom), počítačových zručností („e-skills“) a elektronického vzdelávania („e-learning“)¹⁸;
- **podpora dynamického podnikania.** Najnovšie reformy vytvorili pre európske poľnohospodárstvo trhovo orientované prostredie. To otvára poľnohospodárskym podnikom nové možnosti. Tento hospodársky potenciál sa však dá využívať, len ak sa budú rozvíjať **strategické a organizačné schopnosti**;
- **rozvoj nových odbytových trhov pre poľnohospodárske a lesnícke výrobky.** Nové odbytové trhy môžu ponúkať vyššiu pridanú hodnotu. Podpora investícií a odbornej prípravy v oblasti **inej ako potravinárskej výroby** v rámci rozvoja vidieka môže dopĺňať opatrenia prijaté v rámci prvého piliera prostredníctvom vytvárania nových inovačných odbytových trhov pre výrobky alebo podpory rozvoja **obnoviteľných energetických** materiálov, biopalív a spracovateľských kapacít;
- **zlepšovanie ochrany životného prostredia v sektore poľnohospodárstva a lesníctva.** Dlhodobá trvalá udržateľnosť bude závisieť od schopnosti vyrábať výrobky, ktoré si spotrebiteľia chcú kúpiť, a zároveň dosahovať vysokú úroveň ochrany životného prostredia. Investície do zvýšenej ochrany životného prostredia môžu viesť aj k zvýšeniu výkonnosti výroby a sú teda všeobecne prospešné;
- **reštrukturalizácia sektora poľnohospodárstva.** Rozvoj vidieka je kľúčovým nástrojom reštrukturalizácie, najmä v nových členských štátoch. Rozšírenie zmenilo mapu poľnohospodárstva. Úspešné prispôbenie poľnohospodárstva môže byť kľúčom k zvýšeniu konkurencieschopnosti a trvalej udržateľnosti sektora poľnohospodárstva z hľadiska životného prostredia a k zvýšeniu počtu pracovných miest a rastu v súvisiacich oblastiach hospodárstva. Všetky členské štáty by mali pracovať na tom, aby včas rozpoznávali zmeny v sektore poľnohospodárstva v rámci reštrukturalizácie, ako aj vyvíjať aktívny prístup k odbornej príprave a rekvalifikácii poľnohospodárov, najmä pokiaľ ide o prenosné zručnosti.

Na podporu generačnej výmeny v poľnohospodárstve by sa malo uvažovať o spojení opatrení v rámci ťažiska 1, ktoré sú prispôbené potrebám **mladých poľnohospodárov**.

¹⁷ Zdroj: E-Business Market Watch ICT and e-Business, GR ENTR, jún 2003.

¹⁸ KOM(2005) 229 „Iniciatíva „i2010 – Európska informačná spoločnosť pre rast a zamestnanosť“.

3.2. Zlepšovanie životného prostredia a krajiny

Usmernenie

Na ochranu a zvyšovanie prírodných zdrojov EÚ, ako aj krajiny vo vidieckych oblastiach, by mali zdroje použité v rámci **ťažiska 2** prispievať k **trom prioritným oblastiam EÚ, ktorými sú biodiverzita a uchovávanie systémov ekologického poľnohospodárstva a lesníctva, voda a klimatické zmeny**. Opatrenia v rámci ťažiska 2 by sa mali využívať na integráciu týchto cieľov v oblasti životného prostredia a prispieť k implementácii poľnohospodárskej a lesníckej siete Natura 2000, ku göteborgskému záväzku otočiť úbytok biodiverzity do roku 2010, k cieľom rámcovej smernice o vode a k cieľom Kjótskeho protokolu o zmiernení klimatických zmien.

Na naplnenie týchto priorít by členské štáty mali pomoc sústrediť na kľúčové akcie, ku ktorým patria napr.:

- **podpora služieb v oblasti životného prostredia a poľnohospodárskych postupov šetrných k zvieratám.** Európski občania očakávajú od poľnohospodárov, že budú dodržiavať záväzné normy. Mnohí však tiež súhlasia, že poľnohospodári by mali byť odmeňovaní za to, že sa zaviazu poskytovať služby nad rámec záväzných noriem, ktoré samotný trh nezabezpečuje, najmä pokiaľ sú zamerané na špecifické zdroje ako napr. voda a pôda;
- **uchovávanie poľnohospodárskej krajiny.** Veľká časť cenného vidieckeho prostredia v Európe je výsledkom poľnohospodárstva. Primerané poľnohospodárske systémy pomáhajú zachovávať všetky typy krajiny a biotopov, od mokradí po suché lúky a horské pasienky. To je v mnohých oblastiach dôležitou súčasťou kultúrneho a prírodného dedičstva a celkovej prítlačivosti vidieckych oblastí ako priestoru na život a prácu;
- **boj proti klimatickým zmenám.** Poľnohospodárstvo a lesníctvo sú na čele vývoja obnoviteľných zdrojov energie a materiálov pre bioenergetické zariadenia. Vývoj týchto zdrojov energia musí zohľadňovať znižovanie emisií skleníkových plynov a zachovávanie funkcie lesov a organickej hmoty v zložení pôdy, pokiaľ ide o viazanie uhlíka;
- **konsolidácia príspevku ekologického poľnohospodárstva.** Ekologické poľnohospodárstvo predstavuje holistický prístup k trvalo udržateľnému poľnohospodárstvu. V tomto ohľade by sa jeho príspevok k cieľom v oblasti ochrany životného prostredia a zvierat mohol ešte zvýšiť;
- **podpora všeobecne prospešných iniciatív v oblasti životného prostredia a hospodárstva.** Poskytovanie ekologického tovaru, najmä prostredníctvom opatrení v oblasti poľnohospodárstva a životného prostredia môže prispievať k identite vidieckych oblastí a ich potravinárskych výrobkov. Môžu tvoriť základ pre rast a zamestnanosť prostredníctvom cestovného ruchu a vytvárania vidieckych zariadení, najmä v súvislosti s diverzifikáciou v oblasti cestovného ruchu, remeselníctva, odbornej prípravy a iných ako potravinárskych sektorov;
- **podpora územnej rovnováhy.** Programy rozvoja vidieka môžu významnou mierou prispievať k prítlačivosti vidieckych oblastí. Môžu tiež pomôcť zabezpečiť zachovanie rovnováhy medzi mestskými a vidieckymi oblasťami v konkurencieschopnom vedomostnom hospodárstve. V spojení s inými

programovými ťažiskami môžu opatrenia v oblasti správy krajiny prispieť k priestorovému rozloženiu hospodárskej činnosti a územnej kohézii.

3.3. Zlepšovanie kvality života vo vidieckych oblastiach a podpora diverzifikácie

Usmernenie

Zdroje použité v oblasti diverzifikácie vidieckeho hospodárstva a kvality života vo vidieckych oblastiach v rámci **ťažiska 3** by mali prispievať k **zastrešujúcej prioritě vytvárania pracovných príležitostí**. Opatrenia dostupné v rámci ťažiska 3 by sa mali používať hlavne na podporu budovania kapacít, získavania zručností a organizácie miestnej stratégie rozvoja, ako aj na zachovávanie príťažlivosti vidieckych oblastí pre ďalšie generácie. Pri podpore odborného vzdelávania, informovanosti a podnikania by sa mali zohľadňovať konkrétne potreby žien a mladých ľudí.

Na zohľadnenie týchto priorit by členské štáty mali pomoc sústrediť na kľúčové akcie, ku ktorým patria napr.:

- **zvyšovanie hospodárskej činnosti a miery zamestnanosti vo vidieckom hospodárstve.** Diverzifikácia je potrebná pre rast, zamestnanosť a trvalý rozvoj vo vidieckych oblastiach, a tým prispieva k lepšej územnej rovnováhe z hospodárskeho a sociálneho hľadiska. Cestovný ruch, remeslá a vytváranie vidieckych zariadení sú sektormi, ktoré vykazujú rast v mnohých oblastiach, a ponúkajú príležitosti pre diverzifikáciu poľnohospodárstva a rozvoj mikropodnikov vo vidieckom hospodárstve;
- **podpora zvýšeného prístupu žien na pracovný trh.** Miestne iniciatívy na rozvoj zariadení starostlivosti o deti vo vidieckych oblastiach môže zvýšiť pracovné príležitosti a uľahčiť prístup žien na pracovný trh. To môže zahŕňať rozvoj infraštruktúry starostlivosti o deti, potenciálne v spojení s iniciatívami na podporu vytvárania malých podnikov súvisiacich s vidieckou činnosťou;
- **rozvoj mikropodnikov a remesiel** môže vychádzať z tradičných zručností alebo prinášať nové zručnosti, najmä v spojení s nákupom vybavenia, odbornou prípravou a školeniami, s cieľom pomáhať pri podpore podnikania a rozvoja hospodárskej štruktúry;
- **školenie mladých ľudí v oblasti tradičných vidieckych zručností** môže pokrývať dopyt v oblasti cestovného ruchu, rekreácie, služieb v oblasti životného prostredia a kvalitných výrobkov;
- **podpora zavádzania a rozširovania informačných a komunikačných technológií.** Zavádzanie a rozširovanie informačných a komunikačných technológií je vo vidieckych oblastiach nevyhnutným predpokladom diverzifikácie, ako aj miestneho rozvoja, poskytovania miestnych služieb a podpory digitálnej integrácie („e-inclusion“)¹⁹. Prostredníctvom iniciatív v oblasti informačných a komunikačných technológií na dedinách spolu s počítačovým vybavením, sieťami a školeniami v oblasti počítačových zručností („e-skills“) sa môžu dosiahnuť veľké úspory. Takéto iniciatívy môžu značne uľahčiť zavádzanie informačných technológií v poľnohospodárskych podnikoch vo vidieckych oblastiach, ako aj rozširovanie elektronického

¹⁹ KOM(2005) 229 „Iniciatíva „i2010 – Európska informačná spoločnosť pre rast a zamestnanosť“.

podnikania („eBusiness“) a elektronického obchodu („eCommerce“). Na prekonanie nevýhod plynúcich zo zemepisnej polohy je potrebné plne využívať možnosti, ktoré ponúka internet a širokopásmové komunikácie, napr. prostredníctvom pomoci z regionálnych programov v rámci štrukturálnych fondov²⁰;

- **rozvoj poskytovania a inovačného využívania obnoviteľných zdrojov energie** môže prispievať k vytváraniu nových odbytových trhov pre poľnohospodárske a lesnícke výroby, poskytovaniu miestnych služieb a diverzifikácii vidieckeho hospodárstva;
- **podpora rozvoja cestovného ruchu.** Cestovný ruch je najrýchlejšie rastúcim sektorom v mnohých vidieckych oblastiach. Zvýšené využívanie **informačných a komunikačných technológií v cestovnom ruchu** na rezervácie, propagáciu, marketing, tvorbu služieb a rekreačné činnosti môže prispievať k zvyšovaniu počtu návštevníkov a predlžovaniu času pobytu, najmä ak sa vytvoria prepojenia na malé zariadenia a podporí sa agroturistika;
- **modernizácia miestnej infraštruktúry, najmä v nových členských štátoch.** V nadchádzajúcich rokoch dôjde k významným investíciám do najdôležitejších telekomunikačných, dopravných, energetických a vodohospodárskych infraštruktúr. Zo štrukturálnych fondov sa budú vo veľkej miere podporovať rôzne projekty, od transeurópskych sietí po budovanie prepojení na priemyselné a vedecké parky. Na plné využitie multiplikačného účinku v oblasti rastu a zamestnanosti môžu malé miestne infraštruktúry podporované v rámci programov rozvoja vidieka zohrávať významnú úlohu pri prepájaní týchto dôležitých investícií s miestnymi stratégiami diverzifikácie a rozvoja potenciálu poľnohospodárskeho a potravinárskeho sektora.

3.4. Budovanie miestnych kapacít pre zamestnanosť a diverzifikáciu

Usmernenie

Zdroje použité v rámci ťažiska 4 (Leader) by mali prispievať k prioritám ťažisk 1 a 2 a najmä ťažiska 3 a zároveň zohrávať významnú úlohu pri **priorite zlepšovania správy a riadenia** a mobilizácie **endogénneho rozvojového potenciálu** vidieckych oblastí.

Podpora v rámci ťažiska programu Leader ponúka možnosť spájať v rámci miestnej stratégie rozvoja, ktorá vychádza z miestnych potrieb a silných stránok, všetky tri ciele – konkurencieschopnosť, životné prostredie a kvalitu života/diverzifikáciu. Integrované prístupy, ktoré zahŕňajú poľnohospodárov, lesníkov a iné zúčastnené strany, môžu chrániť a zlepšovať miestne prírodné a kultúrne dedičstvo, zvyšovať povedomie v oblasti životného prostredia, investovať do výroby špecialít, cestovného ruchu a obnoviteľných zdrojov a energie a propagovať ich.

Na zohľadnenie týchto priorit by členské štáty mali pomoc sústrediť na kľúčové akcie, ku ktorým patria napr.:

- **budovanie kapacít miestneho partnerstva**, oživovanie a propagácia získavania zručností môžu pomôcť pri mobilizácii miestneho potenciálu;

²⁰ KOM(2005) 24 „Spoločne pracujeme na hospodárskom raste a zamestnanosti – nový začiatok lisabonskej stratégie“, s. 29.

- **podpora partnerstiev medzi súkromným a verejným sektorom.** Pri podpore inovačných koncepcií rozvoja vidieka a spájania súkromného a verejného sektora bude naďalej zohrávať dôležitú úlohu najmä program Leader;
- **podpora spolupráce a inovácií.** Miestne iniciatívy (ako napr. program Leader) a podpora diverzifikácie môžu zohrávať zásadnú úlohu pri získavaní ľudí pre nové myšlienky a koncepcie, podpore inovácií a podnikania a podpore integrácie a poskytovania miestnych služieb; Internetové fóra môžu predstavovať pomoc pri šírení vedomostí, výmene zaužívaných postupov a inovácií v oblasti vidieckych výrobkov a služieb;
- **zlepšovanie miestnej správy a riadenia.** Program Leader môže prispievať k podporovaniu inovačných koncepcií spájania poľnohospodárstva, lesníctva a miestneho hospodárstva a tým pomáhať pri diverzifikácii hospodárskej základne a posilneniu socio-ekonomickej štruktúry vidieckych oblastí.

3.5. Transpozícia priorít do programov

Zdroje použité na priority rozvoja vidieka Spoločenstva (v rámci predpísaných limitov minimálneho financovania pre každé ťažisko) budú závisieť od špecifickej situácie a silných a slabých stránok každej programovej oblasti. Každá priorita Spoločenstva a jej prínos k plneniu cieľov z Lisabonu a Göteborgu sa bude musieť v kontexte členských štátov transponovať do národných strategických plánov a programov rozvoja vidieka. V mnohých prípadoch budú existovať vnútroštátne alebo regionálne priority pre špecifické problémy súvisiace s agropotravinárskym sektorom alebo so situáciou v oblasti poľnohospodárstva a lesníctva z hľadiska životného prostredia, klimatických zmien a geografických podmienok. Vidiecke oblasti sa môžu potýkať s inými špecifickými problémami, ku ktorým patrí napr. tlak prímestských oblastí, nezamestnanosť, odľahlosť alebo nízka hustota obyvateľstva.

Usmernenie

Pri vypracúvaní svojich národných stratégií by členské štáty mali zabezpečiť maximálnu synergiu medzi ťažiskami, ako aj v rámci nich, a zabrániť potenciálnym rozporom. Okrem toho by sa mali zamyslieť nad tým, ako sa dajú zohľadniť iné stratégie na úrovni EÚ, ako napr. akčný plán ekologického poľnohospodárstva²¹, najnovšie oznámenie Komisie o obnoviteľných zdrojoch energie²², najnovšie oznámenie Komisie o klimatických zmenách²³ a potreba anticipovať pravdepodobné účinky na poľnohospodárstvo a lesníctvo, ako aj správa Komisie o stratégii EÚ v oblasti lesníctva²⁴ (ktorá môže pomôcť pri plnení cieľov rastu, zamestnanosti a trvalej udržateľnosti), ako aj budúce stratégie v oblasti životného prostredia²⁵.

Na úrovni EÚ a členských štátov je dostupných niekoľko prostriedkov na zlepšenie správy a riadenia a realizáciu politiky. Prostredníctvom technickej pomoci sa môžu

²¹ KOM(2004) 415 konečná verzia.

²² KOM(2004) 366 „Podiel obnoviteľných zdrojov energie v EÚ“.

²³ KOM(2004) 35 „Úspešný boj s klimatickými zmenami“.

²⁴ KOM(1998) 649 „Stratégia pre Európsku úniu v oblasti lesníctva“, KOM(2005) 84 konečná verzia „Správa o implementácii stratégie EÚ v oblasti lesníctva“.

²⁵ Ochrana pôdy, ochrana a zachovanie morského prostredia, trvalo udržateľné využívanie pesticídov, znečisťovanie ovzdušia, mestské prostredie, trvalo udržateľné využívanie zdrojov a recyklácia odpadu v zmysle rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady 1600/2002 z 22. júla 2002, ktorým sa ustanovuje šiesty akčný program Spoločenstva v oblasti životného prostredia.

vybudovať európske a vnútroštátne siete rozvoja vidieka ako fóra na výmenu osvedčených postupov a odborných poznatkov o všetkých aspektoch tvorby politiky, správy a implementácie medzi zainteresovanými stranami. Informovanosť a publicita na zabezpečenie včasného zapojenia všetkých zainteresovaných strán sa bude musieť zohľadniť pri príprave národných stratégií a rozpracovať na účely neskorších etáp implementácie.

3.6. Komplementárnosť finančných nástrojov Spoločenstva

Usmernenie

Je potrebné podporovať synergiu medzi štrukturálnou politikou a politikou zamestnanosti a rozvoja vidieka. V tomto kontexte by členské štáty mali zabezpečiť komplementárnosť a kohéziu medzi akciami, ktoré sa majú financovať z EFRR, kohézneho fondu, ESF, EFRH a EAFRD na určitom území a v určitej oblasti činností. Pokiaľ ide o demarkačnú líniu a mechanizmy spolupráce medzi akciami podporovanými z rôznych fondov, hlavné zásady by sa mali stanoviť na úrovni strategických referenčných rámcov / národných strategických plánov.

Hlavnou zásadou pre investície do infraštruktúr by mala byť výška intervencie. Napr. pre investície do dopravnej a inej infraštruktúry na úrovni členských štátov alebo na regionálnej alebo subregionálnej úrovni by sa mali používať nástroje kohéznej politiky, kým na skutočne miestnej úrovni by sa mali používať opatrenia základných služieb ťažiska 3 a tým zabezpečovať prepojenie medzi miestnou a regionálnou úrovňou.

Pokiaľ ide o rozvíjanie ľudského kapitálu, mala by sa pomoc v rámci rozvoja vidieka sústrediť na poľnohospodárov a hospodárske subjekty zapojené do diverzifikácie vidieckeho hospodárstva. Obyvateľstvo vidieckych oblastí by mohlo dostávať podporu ako súčasť integrovanej koncepcie „zdola hore“ („bottom-up“). Akcie v tejto oblasti by sa mali realizovať úplne v súlade s cieľmi európskej stratégie zamestnanosti v zmysle integrovaných usmernení pre rast a zamestnanosť a mali by byť jednotné s akciami národných reformných programov v rámci lisabonského procesu. Účelom pracovného programu „Vzdelávanie a odborná príprava 2010“ je dosiahnuť lisabonské ciele v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy. Celoživotné vzdelávanie je ústrednou myšlienkou tohto programu a vzťahuje sa na všetky úrovne a typy vzdelávania a odbornej prípravy, okrem iného aj v rámci sektorov poľnohospodárstva a agropotravinárstva.

4. SYSTÉM PODÁVANIA SPRÁV

Nové nariadenie o rozvoji vidieka predpokladá strategické monitorovanie Spoločenstva a národných stratégií. Základom pre správy o pokroku bude spoločný rámec monitorovania a hodnotenia, ktorý sa určí v spolupráci s členskými štátmi.

Rámec bude poskytovať obmedzený počet spoločných ukazovateľov a spoločnej metodiky. Tento rámec budú dopĺňať ukazovatele špecifické pre jednotlivé programy, ktoré budú zohľadňovať charakter každej programovej oblasti.

Spoločný súbor ukazovateľov umožní agregácia výstupov, výsledkov a následkov na úrovni EÚ a prispeje k plneniu priorít Spoločenstva. Ukazovatele stanovené na začiatku programového obdobia umožnia zhodnotiť východiskovú situáciu a predstavujú základ pre vypracovanie programovej stratégie.

Hodnotiace činnosti sa budú uskutočňovať priebežne a budú pozostávať z predbežných (*ex ante*), priebežných a následných (*ex post*) hodnotení, ako aj z iných hodnotiacich činností považovaných za užitočné z hľadiska zlepšovania riadenia a výsledkov programu. Okrem toho sa vypracujú tematické štúdie a komplexné hodnotenie na úrovni Spoločenstva, ako aj činnosti európskych sietí rozvoja vidieka ako fórum na výmenu a budovanie kapacít na účely hodnotenia v členských štátoch. Výmena zaužívaných postupov a zdieľanie výsledkov hodnotenia môžu významnou mierou prispieť k efektívnosti rozvoja vidieka. V tomto ohľade by európska sieť mohla zohrávať ústrednú úlohu pri zjednodušovaní kontaktov.